בס״ד, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ **כְּזֹהַר** הָרָקִיעַ, וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ, **סוד** יי לִירֵאָיו, וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. וְיִהְי נֹעַם יי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ. טוֹב אַתָּה וּמֵטִיב לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ. בָּרוּךְ אַתָּה יי לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ.

13. שמות, גדולת עם ישראל (שמות טז/ב-יז/א)

1. שרי האומות ושלטונם, הכול ביחס לישראל.

רבי תנחום אמר: כל אומה ואומה אית לה שר לעילא כל עם ועם נתון תחת מלאך ממונה עליו. **וכד קב״ה יהיב שלטנותא לדין, אנחית לדין** כשהקב״ה מחליט לתת כוח (למלאך ממונה) זה, הוא מוריד כוח (למלאך ממונה) אחר. **וכד יהיב שלטנותא להוא שר,** כשניתן כוח לאותו מלאך ממונה, **לית ליה שלטנותא אלא בגין ישראל,** אין לו שליטה ביחס בשביל ישראל (כל כוח שניתן לאומה זו, אינו אלא ביחס לישראל) **הה״ד (איכה א 5): הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאש**[1]**.**

2. ישראל כנגד כל אומות העולם

רבי יצחק אמר: ישראל אינון לקביל כל שאר אומין דעלמא ישראל שקולים כנגד כל עמי תבל. **מה שאר עמין אינון שבעים, אוף ישראל אינון שבעים** כשם אומות העולם הן שבעים, כך גם ישראל שבעים כנגדן, **הה״ד (בראׁ מו 27): כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה שִׁבְעִים: ומאן דשליט על ישראל כאילו שליט על כל עלמא.** ומי ששולט על ישראל, שולט על כל העולם כולו.

3. ריבוי עם ישראל והופעת המלך החדש

רבי אבא אמר מהכא: (שמות א 7): (וּבְנֵי) יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ [וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד], הא שבעה הרי שבע (מילים המבטאות ריבוי) **וכל דרגא לעשרה הא שבעים,** וכל דרגה (מילה) כוללת עשרה, הרי שבעים.

מה כתיב בתריה מה כתוב אחר כך? **(שמות א 8): וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרָיִם.** (מלך זה קם כדי להתמודד עם ישראל, השקולים כנגד שבעים האומות).

4. שעבוד ישראל: תיקון העולם ואחדותו

אמר רב הונא: אמאי אשתעבידו ישראל בכל האומין מדוע נשתעבדו ישראל בכל האומות? (מדוע יצא ישראל לגלות?) **בגין דישתאר בהון עלמא** כדי שהעולם יתעלה ויתוקן על ידם **דאינון לקביל כל עלמא** כי ישראל שקול כנגד כל העולם כולו. **וכתיב (זכריׁ יד 9) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד: ומה הוא חד אוף ישראל חד** כשם שהקב״ה אחד, כך ישראל אחד **דכתיב (ש״ב ז 23): גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. מה שמיה חד ונתפרש בע׳, אוף ישראל חד ונתפרש בשבעין,** כשם ששמו של הקב״ה אחד ומכונה בשבעים שמות, כך עם ישראל אחד ומכונה בשבעים שמות[2]. (בשבעים דרכים, הופעות)

---

[1] העולם בנוי במבנה מקביל: כשישראל למטה, השרים למעלה.

[2] עיין בעל הטורים במדבר יא 16: אֶסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ: כנגד ע׳ נפש שירדו למצרים (יל״ש ח״א רמז תשלו), וכנגד ע׳ אומות, וכנגד ע׳ שמות שיש להקב״ה. (במדב״ר יד יב): ואלו הן, (א) אל (ב) אלהים ..., וע׳ שמות לישראל ואלו הן (שם), (א) אשת נעורים (ב) אלי הצדק (ג) אלופים (ד) אחים (ה) אהובים (ו) אום (ז) אם (ח) אישים (ט) אפרים (י) אדירים (יא) אצילים (יב) אגוז ... וע׳ שמות לירושלם (שם).

5. **<u>'עבד כי ימלוך' ו'שפחה כי תירש': שלטון זמני</u>**

רבי יהודה פתח (משלי ל 21): תַּחַת שָׁלֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ'.

- **(שם 22): תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ: דתניא לית לך אומא מכיכא וקלילא ונבזית קמי קב"ה כוותייהו דמצראי** לא הייתה אומה שפלה, פחותה ונבזית לפני הקב"ה כמו מצרים. **ויהיב לון קב"ה שלטנותא בגינייהו דישראל,** (ובכל זאת) נתן להם הקב"ה כוח ביחס לישראל.
- **וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירְתָּהּ: דא הגר דאולידת** שילדה את **לְיִשְׁמָעֵאל, שעשה כמה רעות לישראל, ושלט בהם ועינה אותם בכל מיני עינויין, וגזר עליהם כמה שמדות. ועד היום הם שולטים עליהם, ואינם מניחים להם לעמוד בדתם, ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל.**

6. **<u>מעשה שהיה</u>**

ר' יהושע הוה סליק לירושלם והוה אזיל באורחא רבי יהושע עלה לירושלים והולך בדרך. **חמה חד ערבאה דהוה אזיל באורחא ובריה עמיה.** ראה ערבי אחד ההולך בדרך, ובנו עמו. **פגעו ביודאי חד** פגשו איזה יהודי.

אמר לבריה: אמר (הערבי) לבנו: **האי יודאי געלא** היהודי הזה מטונף, **דמאיס ביה מריה** שאדונו מואס בו **נוול ליה** (לך), נַוֵּל אותו, **ורקיק ליה בדיקניה ז' זמנין** ורֹק בזקנו שבע פעמים, **דאיהו מזרעא דראמין דאנא ידענא דמשעבדן בהו שבעין עמין** שהרי הוא מזרע העליונים (אברהם, יצחק ויעקב) ואני יודע שמשתעבדים בו שבעים אומות.

אזל בריה ואחיד בדיקניה הלך בנו ותפס בזקנו (של היהודי).

אמר רבי יהושע: ראמין ראמין! עליונים, עליונים! (התפלל בזכות האבות) **גוזרנא על עלאין דיחתון לתתא,** גוזר אני על אלה המתיימרים להיות עליונים (באירוניה: על הערבי ובנו שמחזיקים את עצמם עליונים על היהודים), שירדו למטה.

עד לא סיים אתבלעו באתריהון. טרם סיים את דבריו, נבלעו במקומם (באדמה).

(מי שמתנשא על ישראל מכוח גלותם, ומי שהופך עבד לי'ראש', סופו שיתגלה כי עליונותו אינה אלא מדומה, וכי הסדר העליון ישיב את האיזון).